

УДК 811.111:371

DOI: 10.26565/2227-8877-2021-93-09

Особливості навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії студентів у вищій школі

Грицик Н. В.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов

Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

e-mail: Nadiela7027@gmail.com; ORCID: 0000-0001-7198-5327; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=oen2M9QAAAAJ&view_op=list_works&gmla=AJsN-F5hWIXyU-vx5QhF9xURLp_V39f1clbERX7q1SGDaUSWK1NCFVfyTFETV3GAI4I3vQ53xBFc5jOY01ttjaDirliqVpDa_OgUI3Atc7IMJKzMhxU4nyCFrPo3rIM91ZoSmEJgOnD2Epfwcbab9ugfvKfbnKLVqTook5e-sCa9Mr0oHbRhKHKRW1Xbgk77WzibzAdLX846E-XkEGy-uuzyeUuwg8KqOg

(Чернігів)

Гавриш О. Г.

кандидат педагогічних наук, докторант кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»; e-mail: olenagavrysh@ukr.net;

ORCID: 0000-0003-3468-2583

(Краматорськ)

Наумчук Т. І.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов професійного спілкування Національного університету «Запорізька політехніка»; e-mail: tatyana.timoshchuk@gmail.com;

ORCID: 0000-0002-9465-7497

(Запоріжжя)

Статтю присвячено науково-теоретичному обґрунтуванню особливостей навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії студентів у вищій школі. У сучасних реаліях зростають вимоги до підготовки студентів із високим рівнем професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності, і методика навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії студентів закладів вищої освіти залишається недостатньо розробленою, що зумовлює актуальність дослідження. Об'єктом дослідження є процес навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії студентів у вищій школі. Предметом – особливості навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії. У роботі використано теоретичні та емпіричні методи. Професійно орієнтована дискусія – це форма колективно-групової взаємодії, в основі якої є аргументація різних точок зору з метою вирішення певної проблеми професійного характеру. Організована навчальна дискусія відтворює умови реальної мовленнєвої комунікації і є одним з ефективних засобів розвитку невідготовленого мовлення. У навчанні англомовної професійно орієнтованої дискусії студентів вищих навчальних закладів було виділено три етапи: організаційний етап, що передбачає визначення теми та мети дискусії; власне ведення дискусії: через проблемне завдання студенти обґрунтовують свою точку зору шляхом аргументації; завершальний етап, що передбачає аналіз, зіставлення мети дискусії з отриманими висновками та оцінку результатів. Навички ефективного ведення дискусії формуються системою репродуктивних некомунікативних, рецептивних комунікативних, рецептивно-репродуктивних умовно-комунікативних та продуктивних комунікативних вправ на кожному з етапів ведення професійно орієнтованої дискусії англійською мовою. Перспектива подальших досліджень полягає в практичній розробці комплексу вправ, а також підбірці прийомів і технологій для кожного етапу навчання студентів різних напрямів навчання з метою ефективного ведення професійно орієнтованої дискусії англійською мовою.

Ключові слова: вища школа, дискусія, професійно орієнтований, система вправ, студент.

Grytsyk N., Havrysh O., Naumchuk T. Peculiarities in teaching English professionally oriented discussion to students in Higher Educational Establishment. The article is devoted to the scientific and theoretical substantiation of the peculiarities in teaching English professionally oriented discussion to students in Higher Educational Establishment. In modern realities, the re-

quirements for training students with a high level of professionally oriented foreign language communicative competence are growing and the method of teaching English professionally oriented discussion in Higher Educational Establishment remains insufficiently developed determining the relevance of the study. The object of research is the process of teaching English professionally oriented discussion to students. The subject is peculiarities of teaching English professionally oriented discussion. Theoretical and empirical methods have been used in the study. Professionally oriented discussion is a form of collective-group interaction, which is based on the argumentation of different points of view in order to solve a certain problem in a professional nature. Organized educational discussion reproduces the conditions of real communication and is one of the effective means of developing unprepared speech. There are three stages in teaching English professionally oriented discussion to students of Higher Educational Establishment: the organizational stage, which involves determining the topic and purpose of the discussion; the discussion itself: due to the problem students justify their point of view by argumentation; the final stage, which involves analysis, comparison of the purpose with the results and evaluation of results. Skills of the effective discussion are formed by a system of reproductive non-communicative, receptive communicative, receptive-reproductive, conditional-communicative and productive communicative exercises at each stage of conducting professionally oriented discussion in English. The prospect of further research is practical development of the system of exercises and selection of techniques and technologies for each stage in order to conduct English professionally oriented discussion effectively in Higher Educational Establishment.

Keywords: discussion, Higher Educational Establishment, professionally oriented, student, system of exercises.

1. ВСТУП

У сучасних реаліях XXI ст. зростають вимоги до підготовки студентів із високим рівнем професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності, здатних ефективно реалізувати міжкультурне спілкування. Одним із компонентів англомовної комунікативної компетентності є компетентність в говорінні, яка забезпечує ефективне усне спілкування з урахуванням мовних, мовленнєвих, соціокультурних норм, ситуації та намірів. У відповідності з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти [5] студент повинен уміти брати участь у діалозі із достатнім ступенем невимушеності та спонтанності так, щоб відбувалась природна інтеракція з носіями мови; він повинен уміти брати активну участь у дискусії у знайомих контекстах, викладаючи й захищаючи свою точку зору.

Різноманітні аспекти проблеми формування іншомовної компетентності в говорінні студентів закладів вищої освіти досліджували І. Морозова [11], О. Зарецька [8], І. Дичківська [3], С. Ніколаєва [13], В. Євтушевський та М. Канаєва [4]. Дослідженням інтерактивного методу дискусії займалися як іноземні науковці, такі як Д. Хюджес та Б. Філіпс [19], Б. Тан [20], М. Калініна [10], так і вітчизняні: Н. Андронік (навчання майбутніх учителів англомовної дискусії на основі автентичних поетичних творів) [1]; І. Зайцева (формування в майбутніх філологів компетентності в англійському діалогічному мовленні на засадах проблемних ситуацій) [6], [7]; Н. Топтигіна (навчання дискусії на матеріалі художніх текстів у процесі вивчення англійської як другої іноземної мови) [11]; С. Сабат (дискусія як метод інтерактивного навчання іноземних мов майбутніх фахівців сфери міжнародних відносин) [14]. Незважаючи на постійну увагу науковців до окремих аспектів проблеми навчання говорінню студентів у вищій школі, на сучасному етапі не достатньо розробленою залишається методика навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії, що зумовлює актуальність обраної теми.

Об'єктом дослідження є процес навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії студентів у вищій школі.

Предметом – особливості навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії студентів у вищій школі.

Мета статті полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні особливостей навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії студентів у вищій школі й розробці системи вправ для формування навичок у студентів ведення ефективною дискусією англійською мовою.

У роботі використано методи: теоретичні (вивчення праць вітчизняних та зарубіжних учених із методики та лінгвістики з метою визначення теоретичних передумов дослідження; аналіз та синтез для визначення підходів і принципів, що регулюють процес навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії) та емпіричні (наукове спостереження за процесом навчання англійської мови студентів у вищій школі, опитування викладачів та студентів із метою з'ясування особливостей навчання англомовної професійно орієнтованої дискусії та інтересів здобувачів вищої освіти).

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Активне навчання передбачає перехід від переважно регламентувальних, алгоритмізованих, програмованих форм і методів організації дидактичного процесу до розвивальних, проблемних, дослідницьких, пошукових, що забезпечує народження пізнавальних мотивів та інтересів, умов для творчості в навчанні [4, с. 14]. Активне навчання – це така організація та ведення навчального процесу, що спрямована на всебічну активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів за допомогою широкого, бажано комплексного використання як педагогічних (дидактичних), так і організаційно-управлінських засобів [3, с. 17].

Протягом багатьох років навчання говоріння полягало тільки у відтворенні вивченого матеріалу.

Навчання іноземної мови відбувалося через розвиток репродуктивних навичок – здебільшого граматичних та орфографічних, що було неефективним під час спілкування за межами закладів освіти. Навчання говорінню дискусії є професійно орієнтованим і важливим у комунікативній поведінці студента.

Сьогодні науковцями *дискусія* трактується як обговорення певної проблеми шляхом обміну думками при збігу чи розходженні позицій, точок зору [2, с. 2]; це отримання і передача інформації під час спілкування та досягнення взаєморозуміння [18, с. 120]. Дискусія не лише сприяє вихованню мовленнєвої культури, а й спонукає студентів до пошуку самостійного вирішення проблем, що, в свою чергу, є стимулом пізнавальної активності. Застосування дискусії у навчанні студентів іноземної мови формує у них культуру творчого мислення, створює умови для використання життєвого досвіду і отриманих раніше знань для засвоєння нових. У процесі вирішення проблем в рамках групового спілкування в учасників розвивається вміння діяти в інтересах групи, з'являється уважне ставлення до співрозмовників, інтерес та повага до думки інших, тощо. Оскільки будь-який мовленнєвий акт здійснюється в контексті певної ситуації у межах однієї зі сфер діяльності, ми зосереджуємо увагу на дискусіях, які містять проблемні ситуації – сукупність обставин і відносин, що відбуваються в акті спілкування і надають йому значущості, процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування [15, с. 15]; це особливий варіант організації обговорення проблеми, під час якого відбувається спочатку груповий обмін думками, а потім представник від кожної групи бере участь у публічній дискусії. Цей різновид дискусії не лише посилює активність усіх її учасників, а й формує навички участі у груповій роботі, спільному прийнятті рішень [6, с. 40].

На нашу думку, дискусія – це колективне обговорення проблемної ситуації, під час якого учасники дослуховуються до думки кожного та, здебільшого, доходять спільної згоди з обговорюваного питання. Організована навчальна дискусія відтворює умови реальної мовленнєвої комунікації і є одним з ефективних засобів розвитку непідготовленого мовлення.

Н. Андронік виокремлює два етапи ведення дискусії: підготовчий (формування дискусійних умінь полілогічного мовлення для обговорення автентичних поетичних творів) та основний (розвиток дискусійних умінь полілогічного мовлення для обговорення) [1, с. 103]. Н. Топтигіна також пропонує розподіл навчання дискусії на два етапи: текстовий та післятекстовий. Етапи відрізняються вмінням створювати підготовлені висловлення на рівні фрази або непідготовлені монологічні висловлювання текстового рівня [7, с. 98]. І. Сімкова виділяє три етапи: інформативно-підготовчий (відбувається формування умінь розпізнавати інформацію на ос-

нові аудіювання й читання, представлення власної аргументації, оцінювання альтернативних пропозицій); ситуативно-дискусійний (підготовка до дискусії і проведення дискусії; формування навичок реплікування і вміння аргументування, групування точок зору, розвиток умінь дискусії); констатувально-інтерпретативний (формування висновків, перевірки засвоєння навчального матеріалу, аналіз дискусії) [7, с. 96]. Т. Москаль пропонує три основні етапи: початковий (представлення учасників групи; повідомлення правил ведення та участі в дискусії; повідомлення теми і мети дискусії); основний (відбувається підтримка балансу участі всіх учасників, проголошуються й обговорюються питання за темою дискусії); заключний (підбиття підсумків дискусії, коли розкриті всі питання або час дискусії вичерпано) [12, с. 120].

І. Зайцева говорить про чотири стадії в структурі організації дискусії-обміну думками: організація дискусії (оголошення теми, визначення мети, поділ студентів на групи, вибір представника групи, установлення регламенту дискусії), переддискусія/експозиція (постановка проблемного завдання, опис проблемної ситуації, обмін думками щодо проблемної ситуації в підгрупах, визначення загальної точки зору шляхом аргументації), власне дискусія (аргументація представника кожної підгрупи, представлення шляхів вирішення проблемної ситуації), аналіз дискусії (співставлення мети дискусії з отриманими результатами й висновками, оцінка результатів, виявлення їхніх позитивних і негативних аспектів, оцінювання роботи студентів, підбиття підсумків) [7, с. 6].

Поняття *професійно орієнтований* передбачає вивчення іноземної мови з врахуванням особливостей майбутньої професії чи спеціальності. Професійно орієнтована дискусія – це форма колективно-групової взаємодії, основою якої є аргументація різних точок зору, а її метою – вирішення певної проблеми, і ґрунтується на особливостях майбутньої професії. На практичних заняттях викладач створює умови подібні до реальної дискусії, тобто в навчальних умовах можна говорити про навчальну дискусію, яка є моделлю спільної пізнавальної діяльності учасників в умовах предметно-логічного конфлікту, який стимулює діяльність і націлений на вирішення поставленої проблеми [9].

З нашого досвіду, у навчанні англomовної професійно орієнтованої дискусії студентів вищих навчальних закладів слід виділити три етапи: організаційний етап, власне, ведення дискусії, завершальний етап.

Організаційний етап починається з визначення мети дискусії, яка вказує на те, для чого необхідна дискусія, чого слід навчати в її процесі та які результати очікуються [15, с. 81]. Далі розкривається зміст її теми, що є предметом обговорення (мовлення), який, у свою чергу, визначає коло ідей, на яких фо-

кусується увага співрозмовників. Чітко визначений і цікавий для студентів предмет обговорення, або тема, є однією з головних ознак дискусії, який викликає зацікавленість комунікантів [2, с. 3]. Вдало обрана тема також є запорукою активного обміну думками, і має бути максимально наближена до життєвих орієнтацій студентів, їхніх інтересів, навчання, відбивати актуальні проблеми сучасності. Для вибору теми дискусії-обміну думками ми пропонуємо використовувати метод мозкового штурму (англ. brainstorming) – один з найбільш відомих методів пошуку оригінального розв'язання різноманітних завдань, продукування нових ідей, що був запропонований психологом А. Осборном в 1950-і рр. Використовуючи метод мозкового штурму, викладач пропонує студентам варіанти тем для дискусії, при цьому кожен студент має право висловлювати свої ідеї щодо визначення теми, постановки проблеми. Всі пропозиції, ідеї записує на дошці ведучий, після чого голосуванням обирається найкраща тема [11, с. 10].

Основою ведення власне дискусії є проблемне завдання, ситуація – мовленнєва вправа, в якій невідомий один із його компонентів, тобто відомо, про що говорити, для чого, але невідомо, як і якими засобами спілкування формулювати думку [6]. Після пред'явлення проблемної ситуації відбувається обмін думками щодо варіантів її вирішення в групах з метою визначення загальної точки зору. При цьому студенти обґрунтовують свою точку зору шляхом

аргументації – важливої структурної частини міркування і одержують нову інформацію; це інтелектуально-комунікативний процес, що спрямований на обґрунтування, доказ тієї чи іншої точки зору у межах проблемної ситуації під час дискусії, а також на переконання співрозмовника/-ків [6, с. 43].

Іноколи дискусію ототожнюють із суперечкою або полемикою, яким притаманні конфліктність і боротьба думок, однак, на відміну від останніх, дискусія характеризується своєю цілеспрямованістю і прагненням до компромісу [11, с. 3].

Завершальний етап передбачає аналіз, зіставлення мети дискусії з отриманими висновками, оцінку результатів, виявлення їхніх позитивних і негативних сторін, оцінювання роботи студентів і висновки.

На нашу думку, для формування навичок ефективного ведення професійно-орієнтованої дискусії англійською мовою, на практичних заняттях потрібно на кожному етапі ведення дискусії використовувати систему вправ (рис. 1).

На першому етапі передбачено виконання вправ з метою формування вмінь починати діалог, підтримувати бесіду, визначати мету дискусії, прогнозувати зміст дискусії. На цьому етапі виконуються керовані рецептивно-репродуктивні та репродуктивно умовно-комунікативні вправи на імітацію, відповіді на питання, на запит певної інформації, а також повідомлення інформації. На основному етапі усі вправи спрямовані на розвиток таких умінь

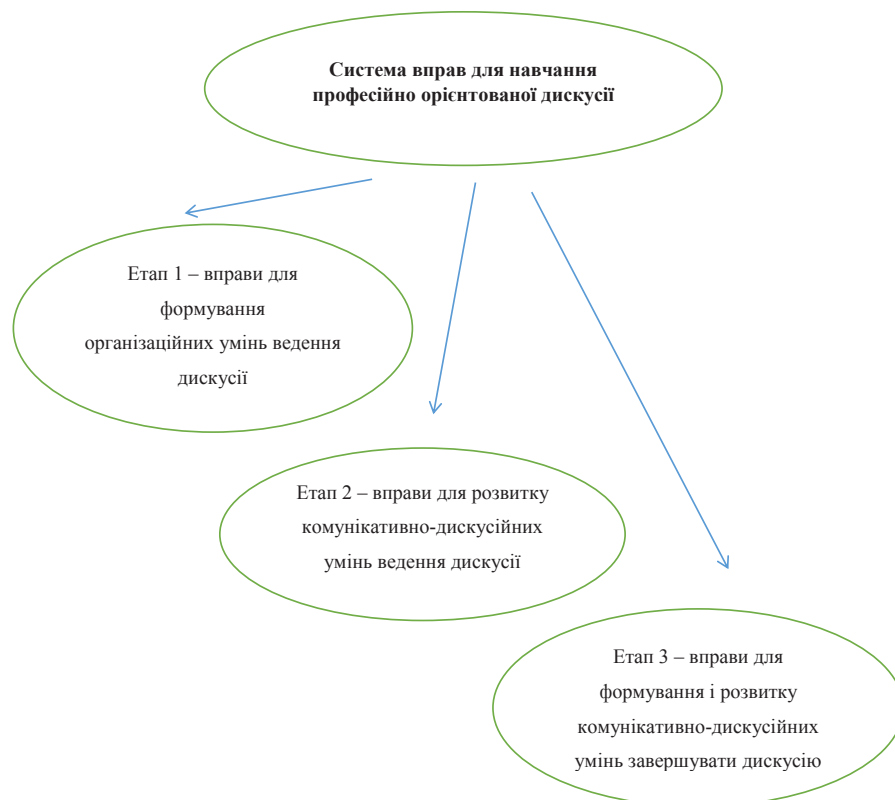

Рис. 1. Система вправ для навчання професійно орієнтованої дискусії

у студентів: розуміння змісту текстів, обговорення професійної проблематики за змістом текстів, уміння висловити думку стосовно даної ситуації, уміння протиставляти свою точку зору іншим. Вправи імітують спілкування, наближене до того, що є в реальному житті. На цьому етапі використовують рецептивно-продуктивні, продуктивні комунікативні вправи, керовані/частково керовані вправи, що передбачають групову взаємодію (робота в парах, мікрогрупах, групах та загальною групою). На завершальному етапі метою виконання вправ є формування і розвиток умінь висловлювати свою думку та майбутні наміри, висловлення згоди чи незгоди, підведення підсумків дискусії, формування і розвиток умінь рефлексії/міркування, а також формування та розвиток умінь висловлювати своє ставлення до проведення дискусії. Вправи цієї групи є мінімально керованими.

Навчання дискусії є ефективним, коли дискусія базується на матеріалах професійно орієнтованих текстів. Ведення таких дискусій надає студентам можливість використовувати знання предмету, апелює до їхнього попереднього чи теперішнього досвіду, а також проектує та моделює професійні вміння студентів на використання в майбутньому [12, с. 121].

Вправи на організаційному етапі ведення професійно-орієнтованої дискусії спрямовані на запит інформації (прохання повідомити про факт в цілому або вказати джерело інформації, деталізувати повідомлення, уточнити обставини, вказати на зв'язок фактів з новою або відомою інформацією). Такі вправи формують уміння починати діалог, підтримувати розмову та передбачають використання готових мовленнєвих кліше, наприклад, *I'd like to know about..., Can you confirm the fact...?, Am I right to understand that ...?, Have you got any idea about ...?* (Приклад 1, Приклад 2, Приклад 3).

Вправи основного етапу спрямовані на забезпечення зв'язності мовленнєвої взаємодії, логічного переходу від одних висловлювань до інших, від однієї теми до іншої, залучення учасників спілкування до дискусії (вираження думки, згоди чи незгоди; репліки, що доповнюють й розширюють зміст висловлювань, питання уточнюючого характеру; емоційні реакції, фрази, що виражають пріоритети). Завдання другої групи формують уміння аналізувати інформацію тексту, аргументувати свою думку, давати поради і реагувати на них, висловлювати наміри через відповіді на запитання і можуть використовуватися такі мовленнєві кліше: *One way of dealing with this would be ..., Shouldn't you choose something that will be ..., Next time I very much hope that..., I would be grateful if you..., It's all right if you like that kind of thing, but...* (Приклад 4, Приклад 5, Приклад 6).

На завершальному етапі завдання спрямовані на прийняття підсумкового розв'язання проблеми. Такі вправи формують уміння підводити підсумки

дискусії, міркувати, висловлювати своє ставлення до проведення дискусії і можуть використовуватися узагальнюючі фрази, що приводять до компромісу, згоди: *Let's come to a conclusion..., In addition..., On the whole..., In general..., To sum up..., In conclusion..., Summing up all you've just said..., After all I mean..., All things considered, we feel that...* (Приклад 7, Приклад 8, Приклад 9).

Ефективними дискусійними технологіями, які використовуються на усіх етапах навчання дискусії, можуть бути такі дискусійні прийоми: «Шумні групи» (*Buzz Groups*): студентів ділимо умовно на групи, усі групи студентів обговорюють одночасно одне питання; у ході обговорення виникає шум (гудіння), як у ході інтенсивної дискусії в реальному житті. «Один – удвох – усі разом» (*Think-Pair-Share*): усім студентам пропонується 1 питання для обмірковування індивідуально, далі студенти об'єднуються по двоє, обмінюються ідеями в парах і кожна пара студентів представляє результати спільного обговорення й обміну думками з усією групою студентів. «Круглий стіл»: студентам пропонується питання для обговорення; далі студенти обмінюються думками в межах групи; викладач може виступати в ролі учасника одної з груп або спостерігати і контролювати всі групи по черзі. «Два – чотири – усі разом» (*Pyramid Discussion*): студенти працюють у парах, обговорюючи запропоновану тему чи проблему далі дві пари об'єднуються (четверо студентів) під час обговорення тієї самої проблеми і кожен чотири студенти представляють результати обговорення в загальній групі. Використання дискусійних прийомів має на меті формування та розвиток навичок діалогічного мовлення, навчаючись співпрацювати у парі, у великій та малій групах.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Професійно орієнтована компетентність в говорінні англійською мовою студентів вищої школи – це здатність відповідно до ситуації спілкування користуватися вербальними та невербальними засобами комунікації під час реалізації професійних завдань; це аргументованість, послідовність та полемічність висловлювань, що нерозривно пов'язані зі спонтанним застосуванням лексичних одиниць і граматичних структур. Ефективна реалізація професійно орієнтованого мовлення англійською мовою вимагає від сучасного студента сформованості навичок ефективного ведення дискусії.

Дискусія, як один із засобів підвищення ефективності навчання англомовного спілкування, розвиває вміння диференційованого підходу до предмета обговорення з урахуванням комунікативної мети; аналітичного підходу до оцінки суб'єктивних та об'єктивних чинників проблеми; розпочати, завершити та продовжити дискусію професійної сфери; набутти знання, що є необхідними для вирішення

Приклад 1. Приклад вправи на початковому етапі (Business Partner C 1).

Практична мета: ознайомити студентів з проблемою дискусії.

Професійна мета: формувати вміння аналітичного підходу до оцінки проблеми.

pitch try to persuade someone to do business with you, buy something, etc.

B Do you ever have to pitch ideas to people where you work or study? Who to? What about?

Приклад 2. Приклад вправи на початковому етапі (Speak Out C 1).

Практична мета: ознайомити студентів з проблемою дискусії.

Професійна мета: навчити аналізувати й презентувати професійну інформацію.

1 Work in pairs or small groups and discuss.

- 1** Do you drive or cycle? Which do you prefer? Why? If not, why don't you travel this way? If so, where do you like driving/cycling?
- 2** Are there any well-known or dangerous roads in your country? Why are they well known?

Приклад 3. Приклад вправи на початковому етапі (Business Partner C 1).

Практична мета: навчити знаходити основну й додаткову інформацію.

Професійна мета: формувати вміння аналітичного підходу до оцінки проблеми.

1 Work in small groups. Discuss these questions.

- 1** What is a 'Eureka!' moment? Can you think of examples from history?
- 2** When you need to be creative or think of a solution, what do you do?

Приклад 4. Приклад вправи на основному етапі (Business Partner C 1).

Практична мета: навчити знаходити основну й додаткову інформацію.

Професійна мета: навчити аналізувати й презентувати професійну інформацію.

1 In pairs, discuss these questions.

- 1** What is the difference between a *fact* and a *claim*?
- 2** What are some typical situations in which you have to check facts and data? Why is it important to do this?
- 3** When are the internet and social media a good source of information? When are they not?
- 4** Some might say that facts do not change minds. Do you agree?

Приклад 5. Приклад вправи на основному етапі (Speak Out C 1).

Практична мета: навчити створювати власні проблемні ситуації.

Професійна мета: навчити взаємодії у вирішенні професійних проблем.

1 Work in pairs or small groups and discuss.

- 1** How good are you at measuring time?
- 2** How do you separate work time from leisure time?
- 3** Does your perception of time change depending on your mood?

Приклад 6. Приклад вправи на основному етапі (Business Partner B2).

Практична мета: навчити презентувати основну й додаткову інформацію.

Професійна мета: навчити взаємодії у вирішенні професійних проблем.

8 Work in pairs. Discuss these questions.

- 1 When there is a financial crisis, what are the effects on lending, growth, investment and employment?
- 2 Has your country suffered from an economic recession or downturn in recent years? What have been the effects?

Приклад 7. Приклад вправи на завершальному етапі (Business Partner C 1).

Практична мета: навчити створювати власні проблемні ситуації.

Професійна мета: навчити взаємодії у вирішенні професійних проблем.

B In pairs, discuss the four communication principles and answer these questions.

- 1 What other tips could you add for each of the four principles?
- 2 What other principles might help to create effective meetings? Can you suggest any tips and useful language for these principles?
- 3 What do you think can make it challenging to apply these principles in meetings? How could you overcome these challenges?

Приклад 8. Приклад вправи на завершальному етапі (Business Partner C 1).

Практична мета: навчити аргументації висловів за допомогою мовленнєвих опор.

Професійна мета: навчити взаємодії у вирішенні професійних проблем.

B Discuss the questions.

- 1 Think about the stories you have heard others tell, or have read in books or watched in films. What are the ingredients of great stories?
- 2 In which situations at work do you think storytelling would be useful?
- 3 What are the skills of good storytellers?

Приклад 9. Приклад вправи на завершальному етапі (Business Partner B 1+).

Практична мета: навчити аргументації висловів за допомогою мовленнєвих опор.

Професійна мета: навчити студентів самостійно приймати професійні рішення.

6 Think about the following questions. Then discuss your answers with a partner.

- 1 Which communication style (relationship-focused or work-focused) do you prefer when meeting people for the first time? Why?
- 2 What is one advantage and one possible disadvantage of your own personal style?

професійних завдань; усвідомлювати відповідальність за прийняті професійні рішення.

Навички ефективного ведення дискусії формуються системою репродуктивних некомунікативних, рецептивних комунікативних, рецептивно-репродуктивних умовно-комунікативних та продуктивних комунікативних вправ на кожному з етапів ведення професійно орієнтованої дискусії англійською мовою. Усі прийоми, що використовуються в процесі дискусії, формують й розвивають навички

говоріння в парах, потім у групах та в загальній групі; критичне мислення та вміння переконувати; почуття впевненості.

Перспектива подальших досліджень полягає в практичній розробці комплексу вправ, а також підборі прийомів і технологій для кожного етапу навчання студентів різних напрямів навчання з метою ефективного ведення професійно орієнтованої дискусії англійською мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андронік, Н. П. (2009). *Навчання майбутніх учителів англомовної дискусії на основі автентичних поетичних творів* (Дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
2. Гапонова, С. В. (1999). Дискусія як вправа для навчання вільного спілкування іноземною мовою. *Іноземні мови*, 4, 3–11.
3. Дичківська, І. М. (2004). *Інноваційні педагогічні технології*. Київ: Академвидав.
4. Євтушевський, В. А., & Канаєва, М. О. (2008). Управління інноваційним розвитком у вищих навчальних закладах України. *Проблеми освіти*, 54, 13–19.
5. *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. (Ред. українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Николаєва). (2003). Київ: Ленвіт.
6. Зайцева, І. В. (2012). Лінгвометодичні особливості навчання майбутніх філологів англомовної дискусії на основі проблемного методу. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер.: Педагогіка та психологія*, 21, 39–46.
7. Зайцева, І. В. (2017). *Формування у майбутніх філологів компетентності в англійському діалогічному мовленні на засадах проблемних ситуацій* (Дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
8. Зарецкая, Е. Н. (2002). *Риторика: Теория и практика речевой коммуникации*. Москва: Дело.
9. Іванченко, В. С. (2020). *Методика навчання майбутніх учителів професійно орієнтованої англомовної дискусії з використанням проблемних картин* (Кваліфікаційна робота магістра з методики навчання іноземної мови). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
10. Калинина, М. С. (2011). *Обучение студентов-лингвистов коммуникативным стратегиям полилогического общения (французский язык)* (Автореф. канд. пед. наук). Нижегородский государственный лингвистический университет им. Н. А. Добролюбова, Нижний Новгород.
11. Морозова, И. Г. (2010). Использование дискуссии на занятиях иностранного языка в рамках проблемного обучения при подготовке современных специалистов. *Иностранные языки. Теория и практика*, 1, 25–35.
12. Москаль, Т. (2020). Навчання майбутніх учителів англійської мови професійно орієнтованої дискусії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3–4 (97–98), 118–128.
13. Николаєва, С. Ю. (Ред.). (2015). *Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах*. Київ: Ленвіт.
14. Сабат, С. (2014). Дискусія як метод інтерактивного навчання іноземних мов майбутніх фахівців сфери міжнародних відносин. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія міжнародні відносини*, 35, 252–258.
15. Топтигіна, Н. М. (2004). *Навчання дискусії на матеріалі художніх текстів у процесі вивчення англійської як другої іноземної мови* (Дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
16. Clare, A. & Wilson, Jj. (2016). *SpeakOut Advanced Students' Book* (2nd ed.). Longman (Pearson Education).
17. Dubicka, I., O'Keefe, M., Dignen, B., Hogan, M. & Wright, L. (2018). *Business Partner B1+ Coursebook with Basic MyEnglishLab*. Longman (Pearson Education).
18. Dubicka, I., Rosemberg, M., Dignen, B., Hogan, M. & Wright, L. (2018). *Business Partner B2. Coursebook + MyEnglishLab Pack*. Longman (Pearson Education).
19. Hughes, D., & Phillips, B. (2000). *The Oxford union guide to successful public speaking*. Oxford: Virgin Books.
20. Tan, B. Tin. (2013). Towards creativity in ELT: The need to say something new. *ELT Journal*, 67(4), 385–397.

REFERENCES

1. Andronik, N. P. (2009). *Navchannia maibutnix uchyteliv anhlomovnoi dyskusii na osnovi avtentychnykh poetychnykh tvoriv* (Dys. kand. ped. nauk) [Teaching future English teachers discussion on the basis of authentic poetic texts (Pedagogy PhD thesis)]. Kyivskiy lnhvistyshnyi universytet, Kyiv. (in Ukrainian)
2. Clare, A., & Wilson, Jj. (2016). *SpeakOut Advanced Students' Book* (2nd ed.). Longman (Pearson Education).
3. Dubicka, I., O'Keefe, M., Dignen, B., Hogan, M., & Wright, L. (2018). *Business Partner B1+ Coursebook with Basic MyEnglishLab*. Longman (Pearson Education).
4. Dubicka, I., Rosemberg, M., Dignen, B., Hogan, M. & Wright, L. (2018). *Business Partner B2. Coursebook + MyEnglishLab Pack*. Longman (Pearson Education).
5. Dychkivska, I. M. (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii* [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv: Akademydav. (in Ukrainian)
6. Haponova, S. V. (1999). *Dyskusiiia yak vprava dlia navchannia vilnoho spilkuvannia inozemnoiu movoiu* [Discussion as an exercise for learning free communication in a foreign language]. *Inozemni movy [Foreign languages]*, 4, 3–11. (in Ukrainian)
7. Hughes, D., & Phillips, B. (2000). *The Oxford union guide to successful public speaking*. Oxford: Virgin Books.
8. Ivanchenko, V. S. (2020). *Metodyka navchannia maibutnix uchyteliv profesiino oriientovanoi anhlomovnoi dyskusii z vykorystanniam problemnykh kartyn* (Kvalif. robota mahistra z metod. navch. inoz. movy) [Methods of teaching future teachers professionally oriented English-language discussion using problem pictures (Qualif. master work on methods of teaching a foreign language)]. Kyivskiy lnhvistyshnyi universytet, Kyiv. (in Ukrainian)
9. Kalinina, M. S. (2011). *Obuchenie studentov-lingvistov kommunikativny'm strategiyam polilogicheskogo obshheniya (francuzskijazyk)* (Avtoreferat kandydatskoi dysertatsii) [Teaching linguistic students in communicative strategies of polylogical

communication (French) (Pedagogy PhD thesis synopsis)]. Nizhegorodskiy gosudarstvenniy lingvisticheskiy universitet im. N. A. Dobrolyubova, Nizhnij Novgorod. (in Russian)

10. Morozova, I. G. (2010). Ispolzovanie diskussii na zanyatiyakh inostrannogo yazyka v ramkakh problemnogo obucheniya pri podgotovke sovremennykh spetsialistov [The use of discussion in foreign language classes in the framework of problem-based learning in the preparation of modern specialists]. *Inostrannyye yazyki. Teoriya i praktika [Foreign languages. Theory and practice]*, 1, 25–35. (in Russian)

11. Moskal, T. (2020). Navchannia maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy profesiino oriietovanoi diskusii [Teaching future English teachers a professionally oriented discussion]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii [Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]*, 3–4 (97–98), 118–128. (in Ukrainian)

12. Nikolaieva, S. Yu. (Ed.) (2015). *Suchasni tekhnologii navchannia inozemnykh mov i kultur u zahalnoosvitnikh i vyshchyykh navchalnykh zakladakh* [Modern technologies of teaching foreign languages and cultures at general and higher education institutions]. Kyiv: Lenvit. (in Ukrainian)

13. Nikolaieva, S. Yu. (Ed.). (2003). *Zahalnoevropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia* [Pan-European Recommendations for language education: study, teaching, evaluation]. Kyiv: Lentvint. (in Ukrainian)

14. Sabat, S. (2014). Diskusiiia yak metod interaktyvnoho navchannia inozemnykh mov maibutnikh fakhivtsiv sfery mizhnarodnykh vidnosyn [Discussion as an interactive method in teaching foreign languages to future specialists of international relations]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka: mizhnarodni vidnosyny [Ivan Franko National University of Lviv Bulletin: International Relations]*, 35, 252–258. (in Ukrainian)

15. Tan, B. Tin. (2013). Towards creativity in ELT: The need to say something new. *ELT Journal*, 67(4), 385–397.

16. Toptyhina, N. M. (2004). *Navchannia diskusii na materiali khudozhnikh tekstiv u protsesi vyvchennia anhliiskoi yak druhoi inozemnoi movy* (Diss. dokt. ped. nauk) [Teaching discussion on the material of literary texts in the process of learning English as a second foreign language (Pedagogy Doct. thesis)]. Kyivskiy lnhvistyshnyi universytet, Kyiv. (in Ukrainian)

17. Yevtushkevskiy, V. A., & Kanaieva, M. O. (2008). Upravlinnia innovatsiinym rozvytkom u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [The management of innovative development at higher educational institutions of Ukraine]. *Problemy osvity [Problems of Education]*, 54(2), 13–19. (in Ukrainian)

18. Zaitseva, I. V. (2012). Lnhvometodychni osoblyvosti navchannia maibutnikh filolohiv anhlomovnoi diskusii na osnovi problemnoho metodu [Linguistic and methodological features of teaching future philologists English-language discussion on the basis of the problem method]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho lnhvistychnoho universytetu: Pedahohika ta psykholohiia [Bulletin of Kyiv National Linguistic University: Pedagogy and psychology]*, 21, 39–46. (in Ukrainian)

19. Zaitseva, I. V. (2017). *Formuvannia u maibutnikh filolohiv kompetentnosti v anhliiskomu dialohichnomu movlenni na zasadakh problemnykh sytuatsii* (Diss. dokt. ped. nauk) [Forming future philologists' competence in English language interaction based on problematic situations (Pedagogy PhD thesis)]. Kyivskiy lnhvistyshnyi universytet, Kyiv. (in Ukrainian)

20. Zaretskaya, E. N. (2002). *Ritorika: Teoriya i praktika rechevoj komunikaczii* [Rhetoric: Theory and practice of speech communication]. Moskva: Dielo. (in Russian)

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Nadia Grytsyk – PhD in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Foreign Languages of T. H. Shevchenko National University “Chernihiv Colehium”; ORCID: 0000-0001-7198-5327; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=oen2M9QAAAAAJ&view_//op=list_works&gmla=AJsN-F5hWIXyU-vx5QhF9xURlp_V39f1clbERX7q1SGDaUSWK1NCFVfy//TFETV3GAl4l3vQ53xBFc5jOY01ttjaDirIiqVpDa_OgUI3Atc7IMJKzMhxU4nyCFrPo3rlM91ZoSmEJgOnD2Epwfcab9ugfvKfbnKLVqTooK5e-sCa9Mr0oHbRhKHKRW1XbgK77WzibzAdLX846E-XkEGy-uuzyeUuwg8KqOg.

Olena Havrysh – PhD in Pedagogy, postdoctoral student at the Department of Preschool Education and Social Work of Donbas State Pedagogical University; e-mail: olenahavrysh@ukr.net; ORCID: 0000-0003-3468-2583

Tetiana Naumchuk – PhD, Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Professional Communication of Zaporizhzhia Polytechnic National University; e-mail: tatyana.timoshchuk@gmail.com; ORCID: 0000-0002-9465-7497